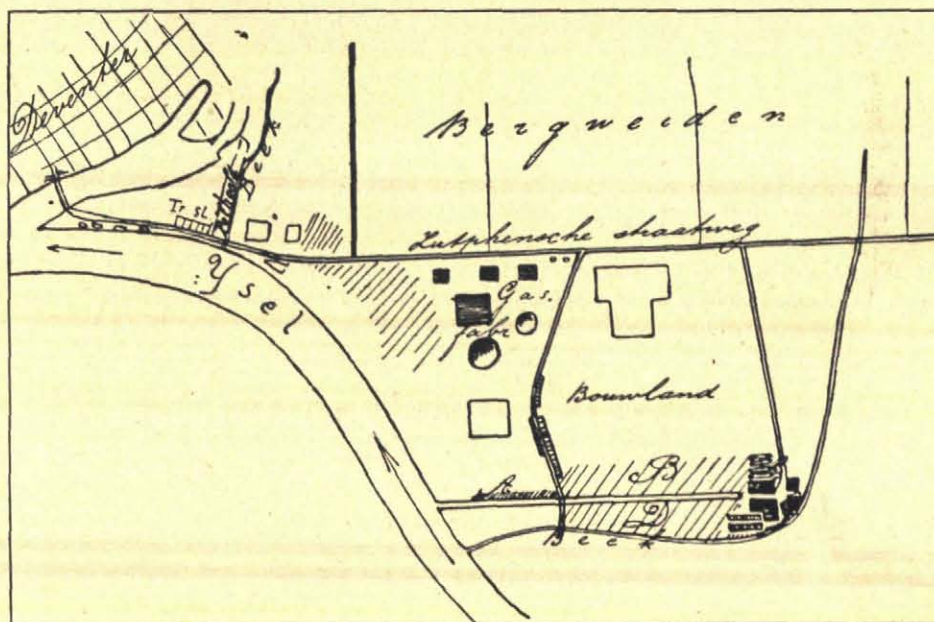

HET POTHOOFD IN MEMORIAM EN ZIJN OPVOLGER.

I.

Wij zullen het niet hebben over een of ander imitatie-Pothoofd, doch over het echte, onvervalschte, oude Pothoofd, dat sinds ettelijke jaren den roem van Deventer's flora heeft hoog gehouden, dat zich wijd en zijd in de belangstelling mag verheugen van ieder, die niet alleen van onze goed gevestigde indigenen gaat genieten, maar ook den vreemdelingen in den lande zijn attentie schenkt, ja, dat zelfs zijn naam heeft geschonken aan een nieuwe plantengroep (zie definitie in de Driemannen-flora, waaruit blijkt, dat de naam Pothoofdplanten zelfs gegeven wordt aan planten, die nooit van hun leven het Pothoofd hebben gezien). Een groep, wier vertegenwoordigers zoo geliefd zijn bij onze floristen, dat deze ze uit pure liefde dooddrukken

en daarna nog, uit louter bezorgheid voor 't welzijn hunner vertroetelingen, conserveeren en een veilige schuilplaats in een herbarium bezorgen.

Maar eilacie, het kan verkeerren, niet slechts met menschen-, ook met aardsehen roem, ook met de glorie van het eenig stukje aarde, dat Pothoofd heet. Dat ver-beroemd en terecht geprezen plekje grond verdient al sinds jaren zijn ouden naam niet meer, het heeft zijn roem overleefd, het is geen schaduw meer van wat het geweest is. Gaat echter, botanisten, over dat droevige feit geen bittere tranen storten, want ik heb U ook heuglijk nieuws mee te deelen, n.l. dat Deventer een nieuw Pothoofd heeft gekregen, rijker, weelderiger en grooter dan het vorige, productief als geen ander en dat door talrijke vondsten bewezen heeft, het

origineel ver te zullen overtreffen. Het is een terrein bij een meelfabriek, zooals in ons land wellicht geen tweede te vinden is, met een verbazende verscheidenheid van de zeldzaamste planten, die ieder botanist in verrukking zullen brengen. Alzoo staat ons te doen: eerst het oude Pothoofd behoorlijk aan zijn eindje te brengen en daarna wat van het nieuwe te vertellen. Waarschijnlijk zullen er wel enkelen wezen, die met de verandering op de hoogte zijn, maar met verreweg de meesten is het zeker niet zoo en voor hen is het wel eens interessant, hoe het eene terreintje tot nul kan aftakelen en het andere binnen korten tijd precies het tegengestelde doet.

Zooals op het bijgaand kaartje niet te zien is, ligt het Pothoofd voer een deel achter het tramstation langs een beekje, dat in den IJssel uitmond maar het grootste deel wordt gevormd door het verlengde van den Zutphenscheweg, dat langs den IJssel loopt. In de goede dagen van weleer, toen het het Pothoofd inderdaad zijn ouden naam nog verdiende en vele botanisten ons dat mooie plekje, waar telkens zooveel nieuws en moeis gevonden werd, benijdden, toen waren dat de beide plekken, die den naam Pothoofdplanten deden ontstaan. Het grootste gedeelte vormt nog altijd de losplaats der booten, maar doordat alles hier geplaveid is, bepaalt de vegetatie zich tot wat magere grassprietjes tusschen de straatsteenen. Op het andere deel achter het station is het anders. Langs

het beekje groeien natuurlijk de gewone water- en vochtlievende planten langs: moeraskruiskruid tusschen het riet van het beekje, op iets minder natten grond poelruit, smeerwortel, spiraea en zuringssoorten, dan in een hoogere zone de gewone weg- en weiplanten als pastinaak, smal- en breedbladige en de ruige weegbree, roode en witte klaver, breedbladige en gamander-eereprijs, de kleine ruit, tot we eindelijk op het eigenlijke afval-

terrein vinden: in de eerste plaats *Reseda luteola*, de minst algemeene van onze twee inlandsche reseda-soorten, door zijn niet ingesneden bladen en zeer dichte bloemtrossen gemakkelijk van de hier ook voorkomende *Reseda lutea* te onderscheiden. En verder staat er ook al niet veel bijzonders, want *Chrysanthemum vulgare*, *Silene vulgaris*, *Salvia pratensis*, *Agrimonia*, *Eupatoria*, *Centaurea nigra*, *Galium aparine*, *Sonchus*-soorten e. a. kunnen we overal elders ook vinden. Op zoo 'n beroemde plek als deze verwachten we wat meer en wat beters, vooral omdat het er eerst zoo veelbelovend uitziet. Vooraan vinden we *Phalaris canariensis*, enkele *Brassica*-soorten, *Lepidium ruderales*, *Artemisia campestris*, *Carduus crispus*, waartusschen spichtige honigklavers ferm de lucht inpieken met dunne gele bloemtrossjes en ijl bebladerde, teere stengels, die schijnen te bezwijken onder het gewicht van overal rondslingerende vogelwikke. In het gras staat nog de kleine pimpernel en in een verloren hoekje ontdekken we zelfs *Sinapis cheiranthus*, zoodat na zoo 'n begin de hoop op meer zeker gerechtvaardigd is. In den regel is de verwachting dan ook hoog gespannen als naarhier een excursie ondernomen wordt, veel te hoog meestal, zoodat na het mooie begin de teleurstelling des te grooter is. Een vriend van mij, die eenigen tijd geleden expresselijk en alleen om het Pothoofd uit het westen van

ons land naar Deventer reisde, werd meer dan tureluurs, toen hij al zijn moeite en reiskosten met den schralen inventaris van ons terreintje vergeleek. Misschien schuilen er onder de

Reseda lutea (Gele wouw).

Reseda luteola (Wouw).

grassen nog enkele zeldzaamheden, die we niet opgemerkt hebben, doch veel zaaks zal het stellig niet wezen. Vast staat in elk geval, dat de planten, waarbij in de flora's genoteerd staat: alleen op het Pothoofd te Deventer gevonden, gerust geschrapt kunnen worden, als tenminste met dat »Pothoofd« niet bedoeld is het nieuwe terrein bij de meelfabriek, waar we het straks over zullen hebben.

Kon men vroeger zeggen:

niet alle Pothoofdplanten groeien op het Pothoofd, nu is het:
alle Pothoofdplanten groeien niet op het Pothoofd.

Mochten we nu nog maar hopen, dat binnen niet te langen tijd een omkeer ten gunste plaats had, die de oude fleur en flora aan dit terreintje teruggaf, dan konden we nog eens de dingen afwachten die komen zouden, maar daar bestaat absoluut geen kans op, omdat er geen fabrieken zijn — en daar moeten terreinen als dit en de botanisten het toch maar van hebben — die hun afval hierheen brengen. Vooreerst gebeurt dat niet, omdat er niet genoeg ruimte voor is en ten tweede niet van wege een gebrekkig bordje op een invalide paal, waarop staat: verboden stortplaats, dat wil voor ons zeggen: stopping van de bron, die ons voorziet van de merkwaardigste en alleruitheemschste zeldzaamheden, kweekplaats van een leger minderwaardigheden uit Flora's rijk, waaraan brandnetels een schrikbarend groot contingent leveren, mannelijke en vrouwelijke brandnetels, groote en kleine van de Groote en de Kleine, spichtig opschietende en weelderig vertakte, manshooge en lilliputterige brandnetels, een reusachtige verscheidenheid maar toch allemaal brandnetels. Zoo is het reeds met een deel van het Pothoofd en zoo zal een grooter deel nog wel worden. Een aardig plekje om te botaniseeren is het niet meer; het smalle strookje gras langs de beek heeft niet heel veel aantrekkelijks en het afvalterreintje, dat bovendien aan de wegzijde nog gebarricadeerd is door hoopen steenen, die zeer geschikt zijn voor acrobaten-evolutiën maar een gewoon mensch de beenen doen kneuzen of breken, biedt ook geen uitheemsche snuifjes meer aan.

Als men 't nog niet gedaan heeft, stel ik voor aan dit soort terreinen, naar analogie van »doode steden« den naam van »doode gronden« of »doode terreinen« te geven, waaronder men dus te verstaan zal hebben: de tot niets of bijna niets gereduceerde overblijfselen van een plekje Natuur, dat voorheen schitterde met een keur van uitheemsche schoonheden, met juweeltjes van zeldzaamheid, opgeluisterd door vele malen 3 z-jes.

J. BRUMMELKAMP.

(Wordt vervolgd).

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Libellentrek. — Gisteren, 15 Juni, nam ik hier ter stede een libellentrek waar. Het artikel van den Heer Thijssse in *De Levende Natuur* van Juli 1900 over dit verschijnsel nog eens nalezende, zag ik, dat hij zich daarin beklaagde over de weinige mededeelingen, die hij toen daarover ontving. Daardoor aangemoedigd laat ik hieronder mijn waarnemingen volgen van den trek van gisteren, hoewel die een veel minder grooten omvang heeft aangenomen dan die van 1900.

Zondag, 14 Juni, warm zonnig weer (niet drukkend) temp. 78° F.; windrichting N. O.; windkracht: vrij zwak.

Maandag, 15 Juni, warm zonnig weer (niet drukkend) temp. 76° F.; windrichting N. N. W.; windkracht: vrij sterk.

's Middags om half een word ik attent gemaakt op trekkende libellen, door iemand, die ze bij troepen van 10—50 stuks over 't Prins Hendrikplein en door de Sweelinckstraat had zien vliegen; allen in N. Oostelijke richting. Direct daarop naar 't dak gegaan zag ik troepjes van 3—10 stuks over ons huis trekken. Dit hield aan tot over eenen, waarna 't aantal verminderde. Om 2 uur was er zoo nu en dan nog een enkele te zien, om half 3 kwamen er geen meer. Omstreeks een uur telde ik 2 maal gedurende 5 minuten allen die overvlogen. De